

5778

Torah from Around the World

A patsh fargeyt, a vort bashteyt.

De pijn van een klap gaat over, de pijn van een woord blijft knagen.

Uit: Yiddish Proverbs, ed. Hanan J. Ayalti (vert. CK)

Sjabbat 5 mei 2018 / 20 Ijar 5778, Emor, Wajikra/Leviticus 21:1 - 24:23

Tanach blz. 241 - 250

Haftara: 2 Divree Hajamiem/Kronieken 30:1 - 21

Tanach blz. 1814 - 1816

Commentaar: Rachel Adler is professor in Modern Joods Denken en Jodendom en Gender aan het Hebrew Union College-Jewish Institute of Religion te Los Angeles.

vertaler: Jochanan Belinfante

[Het Engelse origineel](#)

Gaten slaan in de zin van ons bestaan

Aan het einde van de sidra Emor wordt over een verwarrende gebeurtenis verteld. In de hitte van een gevecht, vervloekt een man God en wordt gestenigd wegens godslastering (Wajikra/Leviticus 24:10-23). Het is begrijpelijk dat sommige lezers dit verhaal weerzinwekkend vinden, en dat zij geschokt en kwaad zijn omdat het in de Tora staat. Toch wil ik deze gebeurtenis graag nader onderzoeken, om de betekenis van wat er gebeurt te begrijpen binnen

de context van de wereld waarin het verhaal zich afspeelt.

Het verhaal geeft ons niet het motief van de man, maar presenteert hem als een sociaal te verwaarlozen iemand. Het eerste feit dat we te horen krijgen, is dat hij van gemengde afkomst is. Zijn moeder is een Israëliet, terwijl zijn vader een Egyptenaar is. Het is tekenend dat hij nooit bij zijn naam genoemd wordt: zijn naam wordt door de tekst uitgewist vanwege zijn agressie tegen de naam van God. Ons wordt slechts verteld dat er een gevecht ontstond in het kamp, tussen deze man en een Israëlietische man, en dat gedurende het gevecht de man van gemengde afkomst een vervloeking uitte tegen God, waarbij hij de Goddelijke naam gebruikte. Hij wordt naar Mosjé gebracht en gevangen gehouden terwijl Mosjé de Eeuwige raadpleegt. Ons wordt zelfs de naam van de moeder van de dader gegeven en haar afkomst: zij heet Sjlomiet, dochter van Divri uit de stam van Dan, de enige vrouw die met name wordt genoemd in het boek Wajikra.

De godslasteraar wordt veroordeeld om buiten het kamp gebracht te worden. In een angstaanjagend ritueel leggen allen die hem hoorden hun handen op zijn hoofd, om zo hun schuld voor het horen van de blasfemie over te brengen op de godslasteraar zelf (zie Hilary Lipka over *Emor* in *The Torah: A Women's Commentary*, red. Tamara Cohn Eskenazi en Andrea L. Weiss, uitg. URJ Press, New York, 2008, blz. 739). Daarna wordt hij door steniging gedood. God geeft vervolgens de opdracht dat iedereen, Israëliet of vreemdeling, die vloekt en daarbij de naam JHWH uitsprekt, ter dood zal worden gebracht.

Er wordt een merkwaardige uitdrukking gebruikt voor het uitspreken van de naam: *nokeev sjem JHWH*. De Hebreeuwse taalkundige wortel van drie letters van het alfabet 'noen-koef-bet' betekent in het algemeen 'doorboren', een gat ergens in maken. Wajikra 24 is de enige plaats in de Tora waar deze wortel gebruikt wordt in de betekenis van 'vloeken' (Francis Brown, S.R. Driver, Charles Briggs, *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, uitg. Clarendon Press, Oxford, 1968, blz. 666). In Wajikra 24:15 wordt een andere uitdrukking - met de wortel *koef-lamed-lamed* - gebruikt: *jekaleel elohav*, met de betekenis '(God) verachtend behandelen' of God 'minachten'. God vervloeken is niet hetzelfde als Gods naam ijdel gebruiken, wat sommige commentatoren interpreteren als valselyk zweren bij de Goddelijke naam (zie Ibn Ezra en Ramban over Sjemot/Exodus, 20:7), terwijl anderen uitleggen dat dit betekent Gods naam lichtvaardig of ongepast gebruiken (Rasji over Sjemot 20:7).

Wat betekende godslastering in het oude Israël? Het werkwoord 'noen-koef-bet' suggereert dat het vervloeken van God een daad van geweld is. De Naam JHWH, afgeleid van het werkwoord 'zijn', kan betekenen

'De Ene die Is' of 'Was-Is-Zal Zijn' of 'Bestaat' of 'Wordt' (zie Sjemot 3:14). Dit is de naam die in rabbijnse teksten wordt verbonden met de eigenschap van genade (zie Sjemot Rabbah 3:6). In het oude Israël, zoals in vele culturen, was de naam deel van de werkelijkheid die zij vertegenwoordigde. Vandaar dat de godslasteraar die 'een gat slaat' in de Goddelijke naam, een gat slaat in de integriteit van al wat bestaat, in alles wat 'De Ene Die Is' in het leven geroepen heeft. Mary Douglas geeft als suggestie dat de godslasteraar die beledigingen slingerde naar God, gestraft moet worden door hem de dood toe te slingeren in de vorm van stenen. Dat is hoe zij uitlegt dat hier de wet van 'een oog voor een oog', oorspronkelijk te vinden in Sjemot 21:24, wordt herhaald. (Mary Douglas, *Leviticus as Literature*, uitg. Oxford University Press, Londen, 2000, blz. 206-207).

De naam van sidra Emor betekent 'Zeg'. De hele voorlezing gaat over de uitspraken van de Eeuwige aan Mosjé, waarmee een Israëlietische wereld van betekenis tot stand wordt gebracht: voorschriften over het geschikt zijn voor het priesterschap, het geschikt zijn voor offerandes, heilige tijden van Sjabbat en feesten, voorschriften over de heilige plaats, het Misjkan. Er wordt gesuggereerd dat de man die de blasfemie uitte een 'ontzegger' was. Zijn moeder was de dochter van Divri, wat 'de spreker' zou kunnen betekenen. Godslastering betekent de taal, de bouwstenen waarmee God het universum creëerde, misbruiken. Godslastering betekent de wereld van betekenis waarin onze gemeenschap woont 'ontspreken', haar verjagen naar chaos en betekenisloosheid.

Wij zijn waziger dan onze voorvaders als het gaat om het concept van blasfemie, maar wij erkennen nog steeds dat woorden gevaarlijk zijn. Een oud gezegde luidt: „Schelden doet geen pijn”, maar iedereen die wel eens verbaal vernederd is kan bevestigen dat woorden wel degelijk pijn kunnen doen en dat je er vaak langer last van hebt dan van lichamelijk letsel. Elk verhaal over propaganda of vooroordelen laat zien hoe woorden kunnen leiden tot bloedvergieten. In een aantal Europese landen is haat zaaien bij de wet verboden. In Duitsland is de ontkenning van de Holocaust een strafrechtelijk misdrijf. En zelfs in de Verenigde Staten is vrijheid van meningsuiting niet hetzelfde als de vrijheid absoluut alles te mogen zeggen.

Ook wij moderne mensen hebben idealen waarvan wij niet willen dat ze belasterd worden, maar de naam van God zit daar niet bij. Wij zien het beledigen van God niet meer als het beledigen van de bron van al wat is, en we begrijpen niet meer hoe wij gaten kunnen slaan in de wereld van betekenis die wij bewonen. Toch klagen wij constant over het verlies aan zin en het toenemen van zinloosheid.

Desalniettemin hebben Joden deze naam van God, die wij niet uitspreken, eeuwenlang beschermd. Een naam wier onuitspreekbare medeklinkers een onuitputtelijke bron van betekenissen vormen, die wachten op hun onthulling. In het Engels, anders dan in het Hebreeuws, gebruiken wij Gods naam zo lichtvaardig, dat zij bijna al haar betekenis is kwijt geraakt. Ga naar Facebook en je stuit overal op het alomtegenwoordige OMG (oh my god!), in bericht na bericht, een betekenisloze verbale zenuwtrek zoals 'zoiets' en 'eh'. Wie van ons zou willen dat zijn eigen naam zo gebruikt zou worden?

Een terugkeer naar het executeren van godslasteraars is duidelijk niet wenselijk. Edoch, wij leven in een wereld die uit woorden bestaat. Met leugens, bedrog, dreigementen en vloeken breken en vernietigen wij het vermogen van woorden om ons te verbinden en kracht te geven. Namen van God vervatten waarheden over het Goddelijke die ons sterk maken; in een wereld van gebroken taal zijn zij zowel oneindig krachtig als oneindig kwetsbaar. Hoe kunnen wij de naam van God beschermen? Ik stel twee manieren voor: ten eerste, door werkelijk te leren wat Gods namen betekenen en in onszelf het menselijk evenbeeld van goddelijke attributen te laten groeien; ten tweede, en dat is paradoxaal: door één ondoorgrondelijke naam te blijven omgeven met een welsprekende stilte.